

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

Trouweloze verlating?

Hand. 15 : 35-41.

Handelingen 15 spreekt eerst over het eerste leergeschied in de kerk na Pinksteren en over het eerste geschied over de al of niet trouwe dienst van een ambtsdrager.

Als het eerste leergeschied beslist is, zijn Paulus en Barnabas teruggekeerd naar Antiochië. Ze hebben daar een tijd lang in eensgezindheid samen het Woord des Heren gepredikt (15 : 35). Na verloop van tijd komt er bij Paulus het verlangen op een visitatiereis te maken langs de gemeenten, gesticht tijdens de eerste zendingsreis (15 : 36). Hij doet het voorstel aan Barnabas, die er alles voor voelt, maar die Johannes Marcus mee wil nemen. En dat wil Paulus niet. En dan is er het geschied.

☆☆☆

Johannes Marcus is een oude bekende. Hij had ook een deel van de eerste zendingsreis meegemaakt. Hij is de schrijver van het evangelie van die naam. Halverwege de eerste zendingsreis is Johannes Marcus teruggekeerd (13 : 13). Waarom staat er niet bij in de Bijbel. Maar Paulus heeft het een niet ge-gronde reden gevonden, zoals nu blijkt. Want als Barnabas Johannes Marcus mee wil nemen, ook op de tweede zendingsreis maakt Paulus bezwaar (15 : 38). Hij vindt Johannes Marcus niet standvastig genoeg. Hij kan alleen maar mensen gebruiken, die zich geheel en al tot het werk begeven. Geen halven.

Barnabas blijft bij de keus van Marcus en het geschied is er levensgroot tussen deze twee goede vrienden, tussen deze twee mensen, die allebei hun leven in dienst van de Here stelden.

☆☆☆

Wie heeft er gelijk? Nu, voor beider standpunt is er wel het een en ander aan te voeren.

Wat Barnabas betreft: van hem wordt getuigd dat hij een goed man was en vol van de H. Geest. Daaraan had hij zelfs zijn naam te danken (Hand. 3 : 36; 11 : 24).

Dat hij zulk een man was blijkt ook wel uit het feit dat hij als eerste zich het lot van de bekeerde Saulus aantrok (Hand. 9 : 26, 27). Hij was dus bepaald een man met een goed oordeel. Een beter oordeel dan de rest van de discipelen te Jeruzalem.

Het is dus goed mogelijk om te stellen dat Paulus nu ook wel op het oordeel van Barnabas had mogen vertrouwen. Barnabas was ook wel iemand die echt oog voor het werk had. Want als het zendingswerk moet beginnen is hij het die Paulus opzoekt en naar Antiochië brengt (11 : 25).

Bovendien: Marcus is onze evangelieschrijver van die naam. Hij is dus zelfs door de H. Geest waardig gekeurd om opgenomen te worden onder de Bijbelschrijvers. Die achtte

hem dus wel betrouwbaar. Want hij óók heeft ons het evangelie van Jezus Christus betrouwbaar overgeleverd.

Er is nog een argument dat kan pleiten voor het gelijk van Barnabas en ongelijk van Paulus. Dat is het getuigenis van Paulus zelf. Als Paulus gevangen zit in Rome, dan komt juist Marcus hem opzoeken. Dan behoort hij weer tot de medewerkers van Paulus (Filémon: 23, 24).

Ja, het gaat nog verder. Als Paulus de tweede maal gevangen zit in Rome, met de dood voor ogen, dan wil hij juist Marcus bij zich hebben. Dan staat tegenover de ontrouw van anderen, de trouw van Marcus. Dan zegt Paulus dat hij zeer nuttig is voor de dienst (2 Tim. 4 : 10, 11). En tenslotte is er nog het getuigenis van een andere apostel over Marcus. Dat is Petrus. Die noemt Marcus zijn zoon. Marcus is dus ook in de ogen van Petrus een zeer gewenst man geweest.

☆☆☆

Aan de andere kant is er ook wel iets te zeggen voor het standpunt van Paulus. Ten eerste heeft Marcus Paulus en Barnabas verlaten tijdens de eerste zendingsreis om een blijkbaar niet erg afdoende reden. Want zulk een onredelijk en onverdraagzaam man was Paulus niet. Alle water van de Middellandse Zee wast het feit van de verlating niet weg.

In de tweede plaats had Paulus het recht te

Amelink

letten op het belang van het werk alleen. In de derde plaats is het niet onmogelijk dat Barnabas zich door een misplaatst familiegevoel heeft laten leiden. Marcus was een neef van Barnabas (Col. 4 : 10). Ten slotte gaat Lukas door met het beschrijven van het werk van Paulus en niet van dat van Barnabas.

☆☆☆

Het is dus duidelijk dat er argumenten zijn aan te voeren voor beider standpunten. Het is geen wonder dat alle verklaarders het er vrijwel over eens zijn, dat het moeilijk, zo niet onmogelijk is een oordeel te vellen in dit geschied. Paulus en Barnabas waren allebei wel in staat geweest een stuk op te stellen met constaterende dit en dat... en overwegende zus en zo spreken we uit enz. enz.

Mag het niet mogelijk zijn een oordeel te vellen over het gelijk in dit geschied, het is wel mogelijk iets te zeggen over de gevolgen.

Er ontstaat een verbittering.

Het gaat hard tegen hard en hart tegen hart.

Barnabas blijft op zijn standpunt staan. Hij mag dan een goed man geweest zijn, dat betekende kennelijk niet dat hij niet wist wat hij wilde. Hij is niet bereid zelfs voor Paulus op zij te gaan, als hij meent dat er door Paulus onrecht wordt gedaan.

Aan de andere kant is Paulus niet minder vastbesloten. Hij drukt zich in krasse termen uit... dat men niet iemand bij zich moest hebben... Hij wil de naam niet eens noemen. Zo'n vent, zouden wij zeggen, wil ik niet meer mee hebben.

En daar is de verbittering. Allebei vurig in de dienst des Heren.

Allebei vast overtuigd van eigen gelijk.

De ergste twisten zijn altijd broedertwisten. Dat is niet zo vreemd.

Van iemand, van wie we houden, verwachten we ook veel. En als die tegenvalt komt dat altijd harder aan dan van een onbekende. Hoe dichter iemand bij ons staat, hoe meer het ons grieft, als we denken dat zo iemand onrecht doet. Daarom zijn familieruzies altijd hevig. Daarom zijn kerkelijke veten en twisten ook altijd hevig.

☆☆☆

Maar — en dat moet er toch wel bij — het gelijk moge voor ons niet te beslissen zijn en de verbittering moge goed te begrijpen zijn, dat wil niet zeggen dat deze verbittering goed was. De kanttekeningen bij de Staten Vertaling maken een humoristische aantekening bij het woord verbittering. Deze verbittering overkwam deze mannen, zo staat daar, door menselijke zwakheid, daarmee tonende waar te zijn, wat zij van zich zelf zeggen in Hand. 14 : 15. Daar staat dat ze van zich zelf zeggen dat ze maar zwakke mensen zijn.

De liefde wordt niet verbitterd (1 Cor. 13 : 5).

Calvijn zegt bij dit verhaal dat het zeer geschikt is om alle gelovigen met schrik te vervullen. Zelfs deze mannen wisten niet tot de noodzakelijke eenheid en eendracht te komen. Zelfs deze mannen niet!

Wat een boos hart heeft de mens, hebben onze kerkmensen, hebben ook kerkelijke "leiders".

☆☆☆

De satan is er wel zeer op uit de kerk van Christus te verstoren. Hij probeert het via de leer (Hand. 15 : 1). Hij probeert het via het leven.

Was het gevaar in het eerste gedeelte van dit hoofdstuk dat het evangelie van Jezus Christus alleen verduisterd zou worden en dat daardoor een scheuring zou ontstaan, nu is dat zelfde gevaar van scheuring aanwezig omdat Paulus en Barnabas het niet eens weten te worden en zich door de duivel tegen elkaar laten verbitteren.

Maar dat heeft de Here voorkomen. Barnabas heeft niet voorgesteld Paulus te schorsen en af te zetten. Paulus heeft niet voorgesteld Barnabas en Johannes Marcus te schorsen en af te zetten. Ze zijn ieder een kant op gegaan. Barnabas met Marcus naar Cyprus. Paulus met Silas naar Cilicië. Ze hebben zelfs kennelijk het terrein maar verdeeld. Dat wil zeggen: ze laten op dit geschil over de vraag van de trouweloze verlating des dienstes door Johannes Marcus de eenheid der kerk niet breken.

En zo is er niet minder gedaan in het zendingswerk, maar meer.

Lukas beschrijft verder het werk van Paulus en zijn metgezellen, in overeenstemming met de geheel enige positie die Paulus inneemt in de kerkgeschiedenis. Maar Barnabas en Marcus zijn niet zonder betekenis geworden. Hoe Paulus later over hem oordeelt hebben we al gezien.

Broeders laten zich niet blijvend tegen elkaar verbitteren.

De een zei: onwaardig tot de dienst. De ander: een goed instrument. Maar niet alle geschillen behoeven opgelost te worden om voor een situatie een goede oplossing te vinden.

Het geschil over de wet van Mozes was niet toevallig het eerste leergeschied in de kerk.

Dit geschil was niet toevallig het eerste over trouwe ambtsdienst.

Het is ons beschreven opdat we ons aan het Woord des Heren zouden houden in de leertucht en in de tucht over het leven, ook bij ambtsdragers.

Opdat de satan niet zou triomferen.

Opdat het evangelie blijde boodschap zou blijven.

Opdat mensen geen overheersende positie in de kerk zouden krijgen.

Opdat de kerk zou blijven kerk van Jezus Christus.

Van Hem alleen.

zeggen, moet wel niet bang zijn. Wij durven het niet. We zouden het voor God niet kunnen verantwoorden. En wij doen aan deze "zuivering", die er nu aan de gang is, niet mee. Om ons levens wil niet.

☆☆☆

Geen Belijdenis boven of naast de Schrift

Schrift en Belijdenis worden vaak in één adem genoemd. En zo wordt de indruk gewekt, dat ze naast elkaar staan. Wij hebben preken gehoord over een tekst waarin van "de leer" gesproken wordt, die deze leer vereenzelvigen met onze 3 Formulieren. De gemeente moest wel haast denken, dat ze aan Paulus al bekend waren. Ze werden voorgesteld als het "pand, dat ons is toebetrouwd". Een gids in het woud van de Schriften.

We willen er op wijzen, dat de Belijdenis zelf van zichzelf zo niet spreekt. Art. VII van de N.G.B. zegt, dat de "Heilige Schrift de wil Gods volkomen vervat; en dat al wat de mens schuldig is te geloven om zalig te worden daarin genoegzaam geleerd wordt". "De leer dáárvan is zeer volmaakt en in alle manieren volkomen". Verder wordt daar beleden: "Men mag ook gener mensen schriften, hoe heilig zij geweest zijn, gelijk stellen aan de Goddelijke Schriften". Dat geldt vanzelfsprekend ook van onze Belijdenisgeschriften. Ze staan niet boven en niet naast, maar onder de Schriften, die wijs kunnen maken tot zaligheid. Daarom hebben wij bezwaar als er gezegd wordt en geëist wordt van anderen te zeggen dat ze de Schrift naspreken zonder meer. Dan stelt men ze naast de Schrift. Dan zouden we er eenvoudig van moeten afblijven. Dan zouden we tegen geen term of woord bezwaar mogen hebben.

Daarom zeggen we: naar hun bedoeling zijn ze een weergave van de waarheid van de H. Schrift en die geven ze ook metterdaad weer. Dat wil zeggen: op menselijke en dus onvolkomen en gebrekkige wijze.

De waarheid der H. Schrift wordt in de belijdenis verklaard, samengevat en beleden. "Maar de Gereformeerden, schoon in deze bedeling der kerk ene belijdenis noodzakelijk achtende, om het Woord Gods te verklaren, de ketterijen te weren en de enigheid des geloofs te onderhouden, bestreden zo sterk mogelijk, dat de belijdenis ook maar enig gezag zou hebben naast de Schrift. De Schrift is alleen norm en regel voor geloof en leven; de belijdenis verdient alleen geloof, omdat en in zover zij met de Schrift overeenkomt en blijft, als feilbaar mensenwerk, revisibel en examinabel aan de Schrift" (H. Bavinck, Dogmatiek I, blz. 73).

Verwerpen we daarmee de waarheid, die in deze geschriften wordt beleden? Geen sprake van. Wij staan ten volle achter onze ondertekening van de belijdenisgeschriften en waarden ze ten volle.

Het is een wonder in onze ogen hoe de Here, na donkere eeuwen, in de dagen van de Reformatie Godvruchtige en getrouwe leraars heeft gegeven die de waarheid der Schrift weer kenden, weer wisten te formuleren en verdedigen en als ze daartoe geroepen werden, ook bereid waren met hun leven ervoor te staan. We willen geen ontaard nageslacht zijn.

Maar óók zij waren mensen. En ook van hen geldt dat de allerheiligste nog maar een klein begin heeft van de nieuwe gehoorzaamheid.

Moeten we dan geen gravamen indienen tegen dit of dat? Dat zou nodig zijn als we bezwaren zouden hebben tegen enig stuk der leer. Maar die hebben we niet. Waarom vertrouwt men dat niet van sommigen van ons? Waarom heeft men zo'n angst voor afwijking? Angst is een slechte raadgever. Waarom niet een beetje meer gedaan naar I Cor. 13:7: "Alles bedekt zij (de liefde), alles gelooft zij, alles hoopt zij, alles verdraagt zij"?

☆☆☆

Zijn we het licht der wereld?

Men hoort soms zeggen: "Zij zien de kerk niet meer". We kunnen het in Kampen horen van broeders, die de Nieuwe Kerk niet meer bezoeken: "Jullie ziet de kerk niet meer". Wat dat precies betekent is moeilijk te zeggen. Wij vrezen, dat de wereld de kerk bij ons niet meer ziet. Omdat we zo weinig werkelijk kerk zijn. Omdat wij het licht van het

Moet dat nu zó?

Open Brief geen sjibboleth

Volgens Richteren 6:12 kon men een Efraïm niet herkennen aan zijn uitspraak van het woord sjibboleth. Een man van Efraïm zei: sibboleth. Met dit woord bedoelen we nu een toetssteen, waarmee men keuren kan of iemand "goed" of "niet goed" is.

In onze kerken is een nieuwe toetssteen ingevoerd. Waarmee men keuren kan of iemand Gereformeerd is of niet-Gereformeerd. Duidelijker gezegd: of iemand Vrijgemaakt is of niet. Wie de O.B. veroordeelt is goed. Wie hem niet duidelijk in strijd acht met de belijdenis is niet goed. De synode van Amersfoort heeft deze toetssteen gebruikt. Ze heeft ds. Schoep uit haar midden weggestuurd en heeft het verzoek van de P.S. van Noord-Holland om hem weer te ontvangen afgewezen. Daarmee heeft zij zich geschaard aan de kant van hen, die zeggen: Ondertekenaars van de O.B. wijken af van de Belijdenis. Ds. Brands is dan ook om zijn ondertekening geschorst. In sommige plaatsen roept men de gemeente achter de kerkeraad weg, omdat hij de O.B. niet wil veroordelen. Het is ons bekend, dat predikanten worden lastig gevallen met de eis van kerkeraad of kerkleden, dat zij openlijk de O.B. zullen bestrijden.

En nu heeft de meerderheid van de Senaat van de Hogeschool, onder goedkeuring van de meerderheid der curatoren, de O.B. ook daar tot een sjibboleth gemaakt. Dit besluit houdt in, gelijk uit het Persverslag van de Curatoren van de vorige week blijkt: Een jongeman uit Kampen, die wil studeren of examen doen aan de Hogeschool zal zonder meer toegelaten worden als hij een attest kan tonen van de "kerkeraad-Van Dijk" zullen we maar zeggen. Want hij zal wel tegen de O.B. zijn. Maar met een attest van de kerkeraad van de Nieuwe Kerk komt hij niet klaar. Hij zal onderzocht worden "inzake zijn belijdenis" en hij moet zich geen illusies maken toegelaten te worden als hij tegen de O.B. geen ernstige bezwaren heeft. Voor Kampen kan men ook zetten Amstelveen, Amsterdam, enz.

Deze besluiten en handelingen achten wij rampzalig voor onze kerken. Een kind kan voorspellen wat er verder gaat gebeuren. Geen leerling aan de Hogeschool, die niet tegen de O.B. is! Haar hoe dan met professoren en docenten "die van oordeel zijn dat de O.B. geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft"? En hoe dan met dienaren des Woords en ambtsdragers, die er evenzo over denken?

Zo is de O.B. tot een toetssteen gemaakt. We kunnen ook zeggen: hij wordt als een breekijzer gebruikt. Nu kan men met wat kunst- en vliegwerk wel wat afwijking van de Belijdenis construeren. Maar dan moet men wel van een mug een olifant maken. En wel lezen met argusogen. En zich niets aantrekken van wat de ondertekenaars naar hun

eigen verklaring bedoeld hebben. Als men welwillend leest en kijkt door de ogen van de opstellers zelf, dan is er geen enkele ketterij in te ontdekken.

Niemand hoeft het er mee eens te zijn. We leven in een vrije kerk. Maar men mag er gerust mee instemmen. De kwestie is niet of iemand er voor of er tegen is. Maar de zaak waarom het gaat is deze: Is een ondertekenaar van deze Brief of iemand die met de hoofdzak instemt schorsingswaardig of niet. Wij staan niet graag in de schoenen van hen, die om deze Brief iemand schorsen of het leven zuur maken.

☆☆☆

"Geen aardse macht..."

Men zal mogelijk aanvoeren, dat onze mees- te vergadering zich toch uitgesproken heeft en in de O.B. uitspraken heeft gevonden, die tegen Schrift en Belijdenis zijn. Is daarmee de zaak niet beslist? Vooral nu ze het beroep van de P.S. van Noord-Holland heeft afgewezen?

Er leeft in onze kerken nog altijd de idee dat als een synode gesproken heeft, de zaak beslist is. Dat verschijnsel is al oud. Maar daarom nog niet goed. Sommigen van ons zijn geschorst door een kerkeraad, omdat een synode dat nu eenmaal wilde. Het was in 1944-1946. Toen hebben we gezegd: Neen! Toen hebben we gezegd: We maken ons van zondige besluiten en schorsingen vrij. En dat moet mogelijk zijn binnen het verband der kerken. En toen een synode ds. Van Dijk wegzond hebben we geschreeuwd, dat zij haar bevoegdheid overtrad.

Thans zeggen we tegen onze synode, die ds. Schoep wegzond: Gij hebt macht gebruikt, maar uw bevoegdheid overschreden. En tegen de classis, die ds. Brands heeft geschorst, zeggen we: U hebt die man groot onrecht aangedaan. En tegen kerkeraden, die ambtsdragers "vervolgen" met hun eis om zich tegen de O.B. te verklaren zeggen we: U eist meer dan u moogt eisen.

Synoden worden vaak tot "machten" in de kerk. Ze vertegenwoordigen de kerken vaak al niet, omdat ze door getrapte verkiezingen tot stand komen. "Bezwaarden" worden soms van te voren al geweerd. En als er een tot de synode doordringt blijkt hij te kunnen worden weggezonden. Dat men dan zo eenstemmig beslist is geen wonder. Maar we zouden allen die schorsen en afzetten, willen vragen: Kan de Here Christus die man die jullie schorsen, niet gebruiken als Zijn dienstknecht? Moest er dus geen kerk van gereformeerde belijders zijn, die deze man gelegenheid geeft het Evangelie te verkondigen? Wie dit van ds. Van der Ziel en ds. Oosterhoff en ds. Brands, om niet meer te noemen, durft

Evangelie zetten onder de korenmaat van twisten en kwesties. Hoe ter wereld moet de wereld bij ons de kerk wel zien? Is dat de kerk, die haar leden hartinfarcten en overspanningen bezorgt? Hoeveel dominees zijn in de loop der jaren al overspannen geweest? Hoeveel slapeloze nachten zijn er gevolgd op vergadering van kerkeraad of meerdere vergadering? Is dat de ware kerk, die haar kinderen het leven zuur maakt? Iemand heeft gezegd: Die vrijgemaakte kerken gelijken op een auto, waarvan de motor geweldig raast, maar die niet vooruit komt. Moeten we ons dat niet aantrekken en moeten we ons niet bekeren van broederstrijd en theologen-ruize?

De wereld licht om ons en de kerk-om-ons-heen huilt. Als iemand zou zeggen: Het kan mij niet schelen wat de wereld of anderen van ons zeggen dan zouden we willen wijzen op enkele Schriftwoorden ter overdenking:

"Laat zo uw licht schijnen voor de mensen, opdat zij uw goede werken zien en uw Vader, die in de hemelen is, verheerlijken". Matth. 5 : 16.

"Uw vriendelijkheid zij aan alle mensen bekend". Fil. 4 : 5.

"Hij (een ouderling) moet ook gunstig bekend zijn bij de buitenstaanders, opdat hij niet in opspraak kome en in een strik des duivels valle." I Tim. 3 : 7.

Laten we toch ophouden zo tegen elkaar te keer te gaan, dat de wereld ons een "lacher-tje" vindt en al wie de HERE vreest om ons huilt. Laten we toch ophouden "de mug uit te zeven en de kameel door te zwelgen". We maken ons druk om kwesties, die over tien jaar vergeten zijn. Menige broeder weet nu al niet waarom het gaat. En we brengen van het leven naar het Evangelie van Christus bitter weinig terecht.

Zeeën van tijd en kracht en geld en rust worden besteed aan broedertwisten en strijd over kwesties, die aan de rand van de waarheid liggen. In fundamentele dingen zijn we het allen eens. Als we zo doorgaan gelukt het de duivel ons met bijzaken zo bezig te houden, dat we de strijd tegen de duivel zelf en tegen de eigenlijke zonden vergeten. We zijn vervaarlijke strijders voor allerlei waarheidjes en beschouwingen, maar wat komt er terecht van de strijd tegen de werkelijke zonden, die vanuit de wereld bij ons binnendringen? Wat komt er terecht van de ware godsdienst, die bestaat in het bezoeken van weduwen en wezen en het zich onbesmet bewaren van de wereld? Men vecht op menige kansel tegen windmolens. Tegen oecumenisme en werelddraad wordt gepreekt in kerken, waar de hoorders in het geheel geen oecumenistische neiging vertonen. Er wordt gepreekt tegen de O.B., die misschien door niemand, mogelijk door vijf mensen, gelezen is. Men let nauwkeurig op de kenmerken van de ware kerk als zuivere leer enz. Maar let men ook op de kentekenen van Gal. 5 : 22: "Maar de vrucht van de Geest is liefde, blijdschap, vrede, lankmoedigheid, vriendelijkheid, goedheid, trouw, zachtmoedigheid, zelfbeheersing"?

Vragen leden van de synode zich wel eens af, wat er van hun eigenlijke werk terecht komt? Hetzelfde kan gezegd worden van classes en kerkeraden. Wordt daar de "goede strijd gestreden"? God opene de ogen voor de echte vijanden en de feitelijke zonden en de werkelijke noden.

☆☆☆

Rustig 't eigenlijke werk doen

In roerige dagen tijdens of na een synode is er in Opbouw meermalen op aangedrongen rustig met het eigenlijke werk door te gaan. Dat doen we nog maar eens. Het gevaar bestaat, dat we in onze gedachten en gesprekken alsmare bezig zijn met de O.B. en met de scheuringen hier en dáár en met de synode die dit of dat besloten heeft en met de vraag wat er nu van de Hogeschool zal worden. Alles belangrijk genoeg, maar het belangrijkste is dat een dienaar des Woords het Evangelie verkondigt en al wat de Here bevolen heeft. Daarbij mag hij de synode de synode laten en de O.B. de O.B. en kwesties kwesties. Hij moet verkondigen de menigerlei genade Gods. Dat is zijn hoofdtaak. Naar de opdracht van Hem, die onze enige Meester en Leidsman is en die ons tot kinderen maakt van onze Vader in de hemel. Laten alle ambtsdragers denken aan de woord van Paulus uit I Thess. 5 :

14: "Wij vermanen u, broeders, wijst de ongeregelde terechtig, beurt de kleinmoedigen op, komt op voor de zwakken, hebt geduld met allen. Ziet toe, dat niemand kwaad voor kwaad vergeldt, maar jaagt te allen tijde het goede na, jegens elkander en tegen allen."

En laten we ons allen voor de HERE vootmoedigen. Verbijsterd vragen we ons af: Waarom slaat de HERE ons zo? Zou het niet zijn om onze hoogmoed? Dachten we niet, dat Hij het nogal met ons getroffen had? Was het niet te veel "gloria victoria" bij ons? Waren we niet trouwer en vromer en actiever dan anderen? Wordt aan ons bewaarheid, wat er geschreven staat dat hoogmoed voor de val komt? Voor ons is dit geen vraag meer.

We willen ook onze eigen schuld in de huidige situatie niet ontkennen. Ook wij hebben meegedaan aan het "gloria victoria".

En juist nu de HERE ons tegenkomt willen we bedenken dat de oordelen des HEREN verdiend zijn en dat we het Nehemia moeten nazeggen "ook ik en mijn familie, wij hebben gezondigd".

Wij willen ook bedenken dat de oordelen des HEREN nooit willekeurig zijn.

Als de mens in het paradijs als God wil zijn, dan gebeurt dat ook. Dan zegt de HERE ook "zie de mens is geworden als Onzer een". Dan kent de mens het kwaad, maar hij is dan geneigd tot alle kwaad.

Als Israël de baäls gaat dienen, dan komen de volkeren van de baäls om het te verdrukken.

Als Israël het Woord Gods gaat uitleggen op eigen wijze, dan komt er een deksel op het hart.

En laten we allen vooral denken aan een godzalige wandel. Laten we niet op elkander schelden. Ook niet op hen, die menen zich te moeten afscheiden.

Laten we ook maar niet te veel redeneren en debatteren en "zieltjes winnen". De meningen zijn vaak zo vastgeroest, dat redeneren niet meer helpt. Misschien helpt een godzalige wandel nog wel. Beschouwingen drijven ons uiteen. Wie weet gaat men door met schorsen of doleren. We staan er machteloos tegenover. Mogelijk komt menigeen alleen te staan. Maar hoe dan ook, laten we dicht bij de HERE leven. Het leven en de zaligheid in Hem alleen zoeken. En naar uitwijzen van het Evangelie leven. Als de "anderen" dat ook doen zullen we elkaar wel weer vinden. En laten we niemand uitsluiten die de HERE naar Zijn Woord niet uitsluit en geen gemeenschap weigeren met iemand, die met ons heeft dezelfde Here en dezelfde Vader. We willen eindigen voor heden met de woorden van Paulus: "Als gevangene in de Here vermaan ik U dan te wandelen waardig der roeping waarmee gij geroepen zijt, met alle nederigheid en zachtmoedigheid, met lankmoedigheid en elkander in liefde te verdragen, en u te beijveren de eenheid des Geestes te bewaren door de band des vredes: één lichaam en één Geest, gelijk gij ook geroepen zijt in de ene hoop uwer roeping, één Heer, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, die is boven allen en door allen en in allen." Ef. 4 : 1-6.

Redactie.

Curatoren

In aansluiting op het Kort Verslag van de vergadering der Curatoren op dinsdag 12 september (zie Opbouw van 22 sept.), maak ik het volgende bekend. Op een Senaatsvergadering op maandag 11 sept. en op bovengenoemde vergadering van Curatoren heb ik ongeveer het volgende gezegd:

"Ik kan niet inzien, dat de conclusie van het redactionele artikel in Opbouw van 8 september inzake de attesten-kwestie verkeerd is. Een attest van een kerkeraad, die van oordeel is "dat de "Open Brief" geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft" wordt niet aanvaard voorzover het de belijdenis betreft. Als "goed getuigenis van belijdenis en wandel" kan het alleen gelden, nadat eerst een onderzoek van geattesteerde inzake zijn belijdenis heeft plaats gevonden. Wat voor zin heeft dit alles, indien de onderzochte broeder, die "van oordeel is dat de "Open Brief" geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft" zou worden toegelaten? Het attest van zijn kerkeraad wordt niet aanvaard. Wordt zijn eigen "attest", gelijkkluidend aan dat van z'n kerkeraad, dan wel geaccepteerd? Waarom dan het attest van de kerkeraad niet aanvaard?

Ik kan onze conclusie niet fout vinden.

Maar als de broeders collega's verklaren, dat hun bedoeling door ons niet juist is ver-

H. J. Jager

staan en weergegeven, dan aanvaardden we die verklaring. Het is ons niet duidelijk wat die bedoeling dan wel is. Maar we willen hun verduidelijkte bedoeling graag in Opbouw opnemen.

Wat de kwestie betreft, dat wij geschreven hebben over "de meerderheid van de Senaat", meen ik, dat daarmee niets onrechtvaardigs of immoreels is gedaan. Hoogstens zou men kunnen zeggen, dat wij vooraf aan de collega's hadden moeten zeggen, dat wij ons over dit attestenbesluit in de pers zouden uitspreken.

Maar afgezien van deze "kwesties" verklaar ik, aan de uitvoering van dit attestenbesluit niet te zullen meewerken. Ik acht het immoreel, wat mijzelf betreft, aan aankomende studenten of examinandi eisen te stellen, waaraan sommige professoren en lectoren niet voldoen. Zij zijn immers kerkleden, die zich stellen onder de tucht van een kerkeraad, wiens attest voor de Senaat niet geldt als een goed getuigenis van belijdenis. Hier wordt gemeten met twee maten."

De bedoeling van het attestenbesluit is mij, noch op de vergadering van de Senaat, noch op die van de Curatoren duidelijker geworden. Zonder twijfel zal Opbouw nog gaarne een verduidelijkte bedoeling opnemen.

Blijven in het Woord

Wanneer er een breuk in de kerk dreigt te ontstaan moet allereerst gevraagd worden of er een leergeschil aanwezig is. Want het is immers het geloof, de leer der zaligheid, die ons in de kerk samenbindt. Een andere samenbinding kent de kerk niet. Zij is toch de vergadering der ware christgelovigen, die al hun zaligheid verwachten in Jezus Christus, zoals Hij ons in het Woord van God bekend maakt is en daarin tot ons spreekt.

Daarom is de eerste vraag, die ons in de huidige kerkelijke situatie bezig houden moet of er van leergeschillen sprake is en zij de oorzaak zijn van breuken, die geslagen worden. Het is zonder meer duidelijk, dat dat niet het geval is. Wel kan gewezen worden naar de kwestie-Telder. Ds. B. Telder is afgewe-

ken van de bekende zinsnede uit zondag 22, dat mijn ziel van stonde aan — na het sterfen — tot Christus, haar Hoofd, zal opgenomen worden, maar deze kwestie heeft geen breuken geslagen. Alle betrokken meerdere vergaderingen hebben het gevoelen van ds. Telder veroordeeld, de classis van het Zuiden deed dit, zij het na enige tijd geaarzeld te hebben, op 8 sept. 1965. De breuk in de classis van het Zuiden is niet gekomen om deze zaak, maar om een andere.

Op andere plaatsen, waar een breuk kwam, speelde deze kwestie in het geheel geen rol.

Verder valt te verwijzen naar de zaak-Oosterhoff. Deze predikant week in zijn leervoorstellingen af van de belijdenis in haar spreken over verbond en doop. De kwestie zelf

behoeft ons hier niet bezig te houden, alle betrokken kerkelijke vergaderingen hebben zijn gevoelen veroordeeld en voor zover mij bekend, vindt hij nergens enige steun voor zijn gevoelen.

Hier te spreken van een leergeschied, dat de kerken verdeeld houdt is een onjuiste taxatie van de werkelijkheid. Ds. O. heeft bovendien verklaard zich te willen houden aan de desbetreffende uitspraken van de particuliere synode van Noord-Holland.

Hoezeer het te betreuren valt, dat deze kwesties zich hebben voorgedaan, hierin de oorzaak te zoeken van de huidige spanningen is geheel onjuist. De oorzaak ligt ergens anders. Op plaatsen, waar deze kwesties geen enkele rol spelen, zijn eveneens spanningen of is reeds een breuk geslagen. Men kan hoogstens zeggen, dat deze twee gevallen meegewerkt hebben aan een algemeen gevoel van onrust en onbehagen. Maar daarmee heeft men ze dan ook wel voldoende getaxeerd.

We komen wat dicht bij de haard van onrust, wanneer we ons oog richten op heel de gang van ons kerkelijk leven sinds de vrijmaking en op de positie, waarin we daardoor zijn gekomen en op de vraag hoe we daarin hadden te leven en te handelen. Ik geloof, dat dit wel hieruit blijkt, dat er zoveel te doen is over de Open Brief, die deze zaken aansnijdt en waarover het debat maar niet tot rust komt. Vragen als de "samenspreking" en "reformatie" komen daarbij dan naar voren. We hebben hier in elk geval één van de aspecten van de moeilijkheden, waarin we ons bevinden. Op een ander aspect kom ik straks wel.

Ja, die Open Brief.

Wat heeft die toch in ons kerkelijk leven teweeg gebracht.

En de grote vraag, die telkens maar weer gesteld wordt is deze: Hoe denkt u over die Open Brief? En nog belangrijker: Hoe denken de kerkeraden over die Open Brief?

Ik wil allereerst een misverstand weg nemen.

Deze Open Brief is niet aan de kerkeraden toegezonden en niet door de ondertekenaars op de kerkeradestafels gedeponneerd. Het schijnt dat men algemeen van gedachte is, dat dit het geval is geweest, maar dan ten onrechte. Ik heb er nog eens nadrukkelijk naar geïnformeerd, maar het is niet het geval geweest.

In de tweede plaats: Kerkeraden zijn niet geroepen zich over alle mogelijke publicaties een oordeel te vormen, ook al worden die hun toegezonden. Zij hebben ander werk te doen: de gemeente te weiden; te zorgen voor de goede voortgang van het ambtelijk werk. Ik zeg niet, dat zij zich niet met het een of ander bezig mogen houden, maar dat staat dan aan hun eigen inzicht en oordeel. In het algemeen doen zij wijs zich te houden aan hun eigen zaken, die eigen gemeenten betreffen.

Ja, die Open Brief! Hij heeft de kwestie van de vrijmaking aan de orde gesteld en bepaalde gedachten daarover afgewezen, d.w.z. de ondertekenaars wezen die voor zich af en zij waren van oordeel, dat het zich daardoor laten beheersen religieus gevaarlijk is. En zo zijn de discussies over wat de vrijmaking was in volle hevigheid ontbrand. Was de vrijmaking niet een zich voegen bij de ware kerk, zoals de Open Brief dat ontkent? Wat was zij dan? Waar blijft dan art. 28 van de N.G.B., zo werd gevraagd?

Zie hier het eerste punt.

Ik wil daar graag enkele opmerkingen over maken.

De Open Brief heeft deze zaak wel aangesneden, maar is er niet mee begonnen. Hij is een reactie op bepaalde gevoelens, die in onze kerken naar de mening der ondertekenaars aan de man werden gebracht. Zelf geven zij daarvan een citaat in hun Brief: "Wil de zaak van Jezus Christus nog een toekomst hebben in ons land, dan zullen degenen die bij deze zaak betrokken zijn, elkander vóór alles te vinden hebben in de benoeming en waardering van wat in 1944 in Nederland is geschied binnen de Gereformeerde Kerk".

Zo heeft ds. Lok van Berken de zaak gesteld en "De Reformatie" nam hiervan met

instemming kennis.

Dit citaat geeft duidelijk aan, dat de Open Brief deze zaak niet aan de orde heeft gesteld, maar op bepaalde meningen omtrent de vrijmaking reageert. De eerlijkheid gebiedt dit voorop te stellen.

Mijn tweede opmerking is deze: Zoals het Gereformeerd Gezinsblad van 4 okt. jl. ons doet weten, is het gevoelen dat in dit citaat tot uitdrukking komt, op de predikantenconferentie door de referent dr. J. Douma afgevoerd. Ik citeer: "Met de leus, dat het gelijk benoemen van 1944 beslist over de toekomst van onze kerken is spreker het niet eens."

Waarom deze opmerking?

Om u te doen weten, dat we hier zijn getreden op het terrein van de beschouwingen, waarin de een anders oordeelt dan de ander en dat is een geoorloofde zaak. We zijn in de kerk allemaal gebonden aan de belijdenis, maar niet aan bepaalde beschouwingen over deze of die gebeurtenis in de kerkhistorie. Wie daaraan bindt, bindt boven het geschreven Woord en de belijdenis. Dr. Douma staat in zijn kritiek op dit citaat in de Open Brief tegenover ds. Lok en blijkbaar naast de ondertekenaars.

Zo iets kan in een kerk, die alleen aan de belijdenis gebonden is en niet aan bepaalde beschouwingen.

Ik voorzie hier een tegenwerping, nl. deze: Maar we moeten toch overeenkomstig de belijdenis spreken ook over de vrijmaking, anders belijden we de waarheid van de confessie niet concreet en zetten we haar in een museum?

G. Janssen

Deze tegenwerping verdient alle aandacht met name omdat ze in Gereformeerde oren direct aannemelijk klinkt.

In geding is hier met name art. 28 N.G.B., dat spreekt van een zich afscheiden van degenen, die niet van de kerk zijn en een zich voegen bij de ware kerk

Nu stel ik rustig de vraag: Was dat de zaak in 1944?

Beroemd is uit dat jaar de in de Lutherse Kerk te Den Haag door prof. dr. K. Schilder voorgelezen acte. Hoe heette zij? Acte van afscheiding of wederkeer? Zoals b.v. de acte van Ulrum 1834 ten tijde van de Afscheiding? Neen, zij heette Acte van vrijmaking of wederkeer. De gebeurtenis van 1944 was geen afscheiding, maar een vrijmaking; zo spreken we er ook over en we zeggen dan tegen de synodalen: Wij zijn niet uit de kerk gegaan.

In "De feitelijke toedracht" heb ik reeds in de eerste druk verdedigd, dat de vrijmaking geen afscheiding was, maar een verwerping van een bovenschriftuurlijke binding en van hiërarchie en van ongodelijke tuchtmaatregelen. Niemand heeft me daarop ooit aangevallen en gezegd: "Maar zo honoreert u art. 28 N.G.B. niet." Ik heb mij in 1944 ook niet bij de ware kerk gevoegd, maar bleef naar mijn vaste overtuiging met mijn kerkeraad en gemeente bij de ware kerk des Heren in de plaats, waar ik toen woonde.

Hielden we toen de belijdenis niet en zetten we haar in een museum? Wie kan dat in ernst ook maar een moment volhouden. Wel onderhielden we de eenheid der kerk naar art. 28 en verwierpen we naar art. 32 alle menselijke vonden en wetten, die een generale synode zocht in te voeren.

Het is jammer, dat de Open Brief daarop niet gewezen heeft. Maar dat hij de vrijmaking niet als een zich afscheiden van hen, die niet van de kerk zijn en een zich voegen bij de ware kerk kwalificeert, dat is hem, dacht ik, niet kwalijk nemen. Dat betekent helemaal niet art. 28 in dit opzicht in een museum zetten, want dit artikel past in dit zijn spreken niet op elke kerkelijke gebeurtenis. De vrijmaking was wat anders dan de afscheiding van 1834.

Wie dit zegt, behoeft het kerkelijk oordeel nog niet te ondergaan.

En om deze zaak gaat het in deze passage van de Open Brief.

Daarmee beweer ik niet, dat ik alles, wat in deze passage staat, zou willen onderschrijven; geenszins. Daarvoor is het me ook te vaag gesteld en het is wellicht juist dat er een zekere pluriformiteitstheorie mee aan ten grondslag ligt, zoals ook in het slot van deze Brief. Ik ben daar wat huiverig voor, maar wil wel opmerken, dat er nooit iemand in de Gereformeerde Kerken in Nederland aan gedacht heeft daarom een ander van afwijking van de belijdenis met alle gevolgen van dien te gaan beschuldigen. Hier moet wel onderscheiden worden tussen instemming met de belijdenis en de toepassing ervan in een bepaald geval.

Zijn wij de enig ware kerk of zijn de Christelijke Gereformeerde Kerken ook ware kerken... zie hier een levensgrote vraag vandaag, die raakt de toepassing van de belijdenis op een bepaald punt. We moeten maar niet te haastig conclusies trekken, zolang we van weerszijden bereid zijn vanuit de confessie te willen leven en spreken.

Ik keer terug tot mijn uitgangspunt: We zitten hier op het terrein van de beschouwingen. Beschouwingen binden niet, maar de belijdenis zelf en zij alléén.

Wel zijn die beschouwingen belangrijk voor iemands handelwijze, want we laten ons gemakkelijk en veelszins door onze beschouwingen leiden en beheersen. Wie de vrijmaking overeenkomstig art. 28 beschouwt als een afscheiding van de valse kerk zal gemakkelijk het woord reformatie in de mond nemen in zijn historische betekenis van een het ganse leven omvattend nieuw begin en zeggen: "Nu moeten we vanuit de vrijmaking alles opnieuw opzetten. Allemaal nieuwe organisaties, kortom, hij zal gemakkelijk de leus aanheffen van doorgaande reformatie op alle levensterrein met een volledige breuk met allen, van wie we ons afgescheiden hebben." Vanwege ruimtegebrek typeer ik wat ruw. Wie het zo niet ziet — de vrijmaking zo niet ziet — zal wellicht zeggen: "Ik heb het gewone gereformeerde kerkelijke leven voortgezet; velen zijn achter gebleven en dat is wel ongehoorzaam, maar we zijn allemaal nog onvolmaakt in onze gehoorzaamheid. Ik kan daarom hen, die achterbleven, nog niet afschrijven voor allerlei arbeid in het Koninkrijk Gods noch hun de bevoegdheid ontzeggen met mij daarin samen te werken." Hij doet aan allerlei nieuwe, eigen organisaties niet mee, staat er althans huiverig tegenover.

Dat hier een element van spanningen kan liggen, is duidelijk voor wie het menselijke hart kent. En dat hier een oorzaak van spanningen ligt in ons kerkelijk samenleven, is m.i. onloochenbaar.

De kwestie van de zgn. samenspreking houdt hiermee ook nauw verband. De een staat er afwijzend tegenover. Hij ziet hier zeker in de praktijk een afgedane zaak. De ander beleeft de vrijmaking als een pijnlijke breuk onder Gods volk en kan de anderen niet vergeten. Daarom wil hij samenspreking zonder ook maar iets van wat wij in de vrijmaking vasthouden, te verloochenen. Over hen, die dit wel willen, spreek ik nu niet. Die verdwijnen wel op de duur.

Waar ligt nu het gelijk?

Ik kan het gelijk aan geen van beide kanten vinden. Het is altijd gevaarlijk je door bepaalde beschouwingen te laten leiden, en vooral, daarvan een burcht te bouwen, waarin je je tegen elkaar verschanst en ook je zelf de bewegingsvrijheid ontnemt, die het vrije veld geeft. Dat vrije veld is in dit verband voor mij de grazige weide van het Woord.

Christus heeft gebeden voor de eenheid van allen, die door het woord der apostelen in Hem geloven. Daar moeten wij ook maar mee beginnen. Dat is voluit Bijbels. Wie dat niet doet heeft alle verder recht van spreken ten enenmale en radicaal verloren, dacht ik.

Daar is verder de werking van de Heilige Geest. Hij zal altijd door zijn heilswerking in-de-harten-tot-geloof dringen tot de begeerte tot samenstemming met allen, die eenzelfde geloof belijden. Hij zal ook drijven tot het gebed om de eenheid van allen, die Christus' Naam belijden naar de Schriften. Dat is een niet te stuiten werk van de Heilige Geest,

dat door allerlei menselijke beschouwingen altijd weer heenbreken zal.

Diezelfde Geest bindt ons echter, wanneer we ons niet laten leiden door eigen ideeën, maar door Hem en zijn levend getuigenis, de Heilige Schrift, in gebed en daad aan dit Woord. We zullen dan geen eenheid zoeken en trachten te bewerken, die niet is naar het Woord des Heren; ook geen kerkelijke eenheid, die niet is naar dit Woord. Als we ons door Hem laten leiden, begeren we dat niet.

Daarom is de samenspreking voor mij nooit een levenskwesitie geweest. Ik heb die wel gewild, mits op goede grondslag en met het welomschreven doel de gebonden gemeenschap terug te roepen naar een recht kerkelijk leven, met een wegdoen van wat de breuk sloeg en tegen Gods Woord inging. Zo hebben we het in Amsterdam-West ook eens gedaan nu al weer jaren geleden. Maar we deden dat in goede overeenstemming met elkaar, na een gesprek tot niemand er meer tegen was.

Het Evangelie heft boven alle tegenstellingen uit, als we er samen naar luisteren. Resultaat hebben we niet geboekt, voor zover we kunnen zien. Dat moet je dan overgeven aan Gods welbehagen. We kunnen voorlopig alleen maar meer bidden voor wie verkeerd hebben gedaan en op de verkeerde weg blijven gaan.

In alle bescheidenheid meen ik, dat wanneer zo in onze kerken gehandeld was, vele spanningen waren weggenomen. En we dáár in ons waarlijk kerk hadden betoond, dat we het licht naar ons vermogen hadden uitgedragen.

Moeten we allemaal nieuwe organisaties hebben vanwege de vrijmaking? Moet een bepaalde beschouwing over haar ons daartoe dringen of ook daarvan weerhouden? Ik geloof daarvan niets. Ik geloof van allerlei theorieën niets, ik geloof alleen in het Woord van God. Als dat me laat zien, dat het ergens mis gaat, dan laat ik me waarschuwen. Als ik zie — om een voorbeeld te nemen — dat het christelijk onderwijs schrikwekkend afzakt, zijn gereformeerd karakter verliest of verloren heeft, door een afvallige moderne geest steeds meer doortrokken wordt, dan weet ik wat me te doen staat. Dan zoek ik waar ik kan een gereformeerde School, die de christelijke erfenis zoekt te bewaren. En datzelfde doe ik in de politiek en weet ik waar. Wie zich door Gods Woord laat leiden zal niet beschaamd uitkomen. Hij kiest niet vanuit bepaalde theorieën, maar naardat de situatie is waarin zijn God hem leven doet en bidt om zijn wil te kennen uit het Woord.

Is de vrijmaking reformatie?

Leef naar het Woord, dat betekent altijd reformatie.

U zult nu verstaan de kritiek, die ik op de Open Brief heb. De ondertekenaars zetten zich schrap tegen bepaalde beschouwingen over de vrijmaking met de consequenties ervan als: allerlei eigen organisaties, en dat als verplichtend vanwege de vrijmaking. Akkoord, maar de broeders zijn mij te reactionair, niet open genoeg. Ze laten hun stem niet horen over wat er vandaag aan de hand is en laten het Woord van God niet spreken over de huidige situatie van het algemeen christelijke leven. Alle reactie leidt tot krampachtigheid en benevelt gemakkelijk de blik. Zie daar mijn hoofdbezwaar tegen deze Brief. Ik kan zulk een reactie wel verstaan, maar niet goedkeuren, wel betreuren.

Ik stap nu van dit punt af om het even te hebben over een andere passage uit de Open Brief, daar deze nogal ter sprake is geweest. Ik bedoel die, welke vraagt of het historische fundament van de Nederlandse Gereformeerde Kerken ook samenvalt met het fundament van de heilige, algemene, Christelijke Kerk. Zo ja, hoe is dan de verhouding tot andere kerken in binnen- buitenland, die kennelijk Gods kinderen vergaderen, maar die niet onze belijdenisgeschriften hebben, noch onze samenlevingsregelen kennen? Zo neen, hoe heeft dan dit historisch fundament in eigen gemeenschap en naar buiten te functioneren?

Zo moest men maar niet schrijven, want hier wordt een vraagstelling geboden — een oude! — in zo korte woorden, dat gemakkelijk misverstand gewekt kan worden. Dat moet dan weer opgeheven worden, maar dat gaat moeilijk, als zich eenmaal wantrouwen

heeft vastgezet. In die situatie zitten we nu. De classis Gouda-Leiden-Woerden heeft een verklaring ontvangen van ds. Brands, die zij bevredigend achtte. De kerkeraad van Delfshaven idem van ds. Snijders. De classis Schiedam idem van ds. Smelik. De P.S. van Noord-Holland een van ds. Schoep. Ik citeer de laatste:

"Deze geconstateerde vraagstelling stelt ook het katholiek of algemeen karakter der Gereformeerde Belijdenis niet disputabel. Want deze vraagstelling ontkent niet, dat het Gereformeerd belijden als Schriftuurlijk belijden geldend heeft te zijn voor alle gelovigen en kerken, maar vraagt alleen, of, waar men minder of op enig punt anders belijdt dan de Gereformeerde Kerken, men al dan niet tot de enige heilige katholieke of algemeen Christelijke Kerk behoort". Men kan hier, zo licht ik even toe, denken aan de Lutherse Kerken. Ds. Schoeps verklaring vervolgt: "Binnen deze vraagstelling kan men het algemeen en katholiek karakter van het Gereformeerd belijden vasthouden om er de kerken, die minder of op enig punt anders belijden, maar die toch kerken zijn te achten, mee dienen, opdat zij ook de volheid en zuiverheid van het Gereformeerd belijden naar de Schriften mogen ontvangen".

Dit is, dacht ik, duidelijk en genoegzaam.

Wat de functionering naar binnen betreft, valt te denken aan de mogelijkheid van tolerantie, wanneer bij afwijking van de belijdenis niet het hart van het evangelie wordt geraakt: tolerantie dan zonder verlof de afwijking te verkondigen.

De acten over de Open Brief kunnen op dit punt wel gesloten worden nu, naar mijn mening, met in acht neming van de waarschuwing noch onduidelijk te schrijven, noch uit onduidelijkheden van alles en nog wat te halen, wat niet is bedoeld noch gezegd.

Natuurlijk zou over die Open Brief nog wel meer te zeggen zijn. Maar we moeten vanwege de bomen niet het bos uit het oog verliezen. Het bos is de kerk en haar regels.

Tegenover verschillende beschouwingen stelt de Open Brief ook beschouwingen. Maar we zijn in de kerk gebonden niet aan beschouwingen, maar aan de belijdenis. Daarop hebben de kerkelijke vergaderingen ook toe te zien: dat zij gehandhaafd wordt. Er zijn een massa beschouwingen en de pers is er goed voor om die onder de loupe te nemen en door uitwisseling van gedachten helderheid te scheppen en elkaar te helpen ook. Kerkelijke vergaderingen hebben zich met beschouwingen niet op te houden, maar voor haar deel te waken voor de belijdenis. Slechts wanneer duidelijke strijd met de belijdenis geconstateerd wordt, hebben zij een taak. Ketterij mag niet geduld. Als we dit goed bedenken of weer opnieuw ons te binnen brengen, dan komen we met ons denken weer in goed kerkelijk vaarwater.

Dat geldt ook de beschouwingen over de vrijmaking: dat is geen zaak voor kerkelijke vergaderingen, mits de noodzaak van de vrijmaking onaangetaast blijft. Want we hebben ons vrijgemaakt naar de belijdenis, dat we verwerpen alle menselijke vonden en wetten, die men zou willen invoeren om God te dienen en door deze de consciëntiën binden en te dwingen, in wat manier het zou mogen zijn (art. 32), om maar niet meer te noemen.

De Afscheidenen en Dolerenden hebben zich in 1892 verenigd op de grondslag van de gemeenschappelijke belijdenis, terwijl zij een verschillend oordeel hadden over de Hervormde Kerk. De afscheidenen noemden haar vals zonder meer, daarom noemden zij hun afzonderlijk gaan staan een afscheiding, de Dolerenden weigerden de Hervormde Kerk vals te noemen, zo noemden zij alleen haar Bestuursorganisatie en weigerden daarom per se hun beweging met de naam afscheiding te betitelen. Toch gingen ze samen in de erkenning, dat de breuk noodzakelijk en van God geboden was. Zo kan het als christenen niet in theorieën zich vastbijten, maar de concrete eis van het Woord van God horen en in praktijk brengen.

—o—o—

Nu een andere zaak, hiermee nauw verbonden.

De Kerk heeft het Woord van God te verkondigen; geen theorieën, geen beschouwingen, het levende Woord. De prediking heeft Jezus Christus te verkondigen in zijn verlos-

sende betekenis voor heel ons leven. Men vraagt om concrete prediking, maar dat is geen prediking, die het gehele leven ommuurt met voorschriften. De weg moet gewezen vanuit de Waarheid, de hoorders, de gelovigen hebben zelf de boodschap van God concreet toe te passen. We zijn niet Rooms zoals de Roomse kerk dat vroeger was: Je behoefde maar aan de pastoor te vragen wat je in een concreet geval doen moest en dan wist je het. Het Woord van God geeft ons te verstaan — ik noem maar iets — dat we een politieke roeping hebben, omdat Christus de Koning is van heel de wereld. Hoe die roeping in een bepaalde tijd en in bepaalde omstandigheden te concretiseren valt, dat staat op grond van de prediking aan de gelovigen in hun staat van mondigheid zelf te beoordelen. Dat kan noch mag de prediking, de kerk voor hen uitmaken. Dat is ook niet in alle tijden gelijk. In Rusland is een politieke partij, om maar iets te noemen, een onmogelijkheid. Hier behoort zij tot de mogelijkheden. Maar hoe dat moet, dát maakt de prediking niet uit. Dat hebben in christelijke vrijheid de gelovigen zelf te beoordelen. En ze doen verstandig elkaar in hun beraadslagingen te betrekken in broederlijk overleg, tot wederzijdse hulp.

Politieke partijen en allerlei menselijke organisaties wisselen en gaan, eeuwig is het Woord van God, blijvend de kerk naar Gods beloften. Zij is als goddelijk werk onderscheiden van alle menselijke samengaan en heeft dat onderscheid te handhaven. Uit haar prediking komt door de werking van de Geest ware bekering voort, die in christelijke vrijheid haar gestalten verkrijgt ook in allerlei organisatievorm. Maar dat blijft een zaak van persoonlijke keus in vrijheid, die is vrijheid tot dienst aan God. In dit opzicht kunnen de wegen der kerkleden soms niet-samengaan. Dat verontruste niemand, want ons kennen is ten dele en ieder staat en valt in zulke zaken zijn eigen Heer.

De hartelijke begeerte dat ieder moge doen wat wij in zulke en andere zaken zien als de rechte weg verleide ons niet hem te dwingen die weg te gaan. Alleen waar we een klaar gebod van God hebben, mogen we aan elkaar onderwerping vragen. Verder niet. En elke disqualificatie is hier ook ongeoorloofd.

—o—o—

Ik kom tot een ander aspect van onze moeilijkten: we hebben geen volmaakte kerk, eenvoudig omdat we nog niet in de hemel zijn. In het geloof zullen we de lasten, die dit meebrengt, moeten dragen. We hebben geen volmaakte dominees, geen volmaakte ouderlingen en diakenen en geen volmaakte gemeentelieden. In het geloof zullen we de lasten daarvan moeten dragen.

Waar dat niet gebeurt, daar loopt alles stuk, onherroepelijk.

De kerk moet altijd gereformeerd worden; daar is reden voor, omdat zij nog niet volmaakt is. Daar gaat de kerkenordening ook vanuit. Zij stelt de mogelijkheid, dat er afwijkingen voorkomen bij ambtsdragers en gemeentelieden, want zij gaat er vanuit, dat de kerk nog in een onvolmaakte bedeling leeft. Zij geeft ook regels aan om te handelen, wanneer er b.v. afwijkingen zijn bij ambtsdragers. Dan wijst zij daarvoor een bepaalde weg aan, om alle overijling te voorkomen. Zo bepaalt zij, dat predikanten niet om elk wissewasje kunnen worden geschorst en afgezet, maar alleen om openbare, grove zonden en dat staat dan nog niet eens ter beoordeling aan de eigen kerkeraad, maar daar moet het kerkverband bij ingeschakeld worden. Het moet duidelijk vaststaan en onweersprekelijk zijn, anders is het gevaar aanwezig van overhaasting, onnauwkeurige oordeelvelling, partijdige rechtspraak met als gevolg vaak scheuringen in de gemeenten.

De kerkenordening staat hierin niet als een grootheid naast de belijdenis, maar zij wil de rechte handhaving in de kerk van het Woord van God en van de belijdenis dienen. Opdat alles eerlijk en in goede orde toegaat, de orde van het huis van God. Dat is maar niet een formele aangelegenheid, maar wil de vrede dienen, want God is geen God van wanorde, maar van vrede, zegt de Bijbel.

Het is een van de meest onrustbarende verschijnselen in ons kerkelijk leven, dat dit niet voldoende wordt gezien en dat men het geduld niet opbrengt om deze orde der kerk

naar het Woord van God te betrachten. Wanneer men het recht in eigen handen neemt, steekt daarin ongeduld en overijling en ook een minachting van de gemeenschap der kerken.

Onze kerkgeschiedenis kent een tijd van nood, waarin de regels van het kerkverband niet gehandhaafd konden worden, nl. in de tijd van de Remonstrantse troebelen, toen het algemeen christelijk geloof op het spel stond en de Overheid het samenkomen van particuliere en generale synodes verhinderde, jaren lang. Toen waren er de zogenaamde doleanaties, die door de Dordtse synode zijn goedgekeurd, omdat, zo sprak zij, er naar menselijke berekening in geen jaren een synode was te verwachten. Maar in tijden van kerkelijke spanningen en moeiten, zoals wij beleven, daarop zich te beroepen betekent een overtrekking van de situatie en leidt tot breuk op breuk; maakt de kwesties ook onoplosbaar. Demonstratief is het geval-ds. Oosterhoff: zijn kerkeraad liep bij hem vandaan, de classis ging zich verdiepen in de vraag welke kerk in Beverwijk de ware was en tenslotte stond deze predikant met die hem volgden buiten classicaal verband, zonder zelf de gemeenschap opgezegd te hebben, zonder geschorst of afgezet te zijn, zonder een instantie, die hem afvroeg of hij de uitspraken der kerkelijke vergaderingen wenste te accepteren. Dat gebeurde na Dordt met de Remonstranten dan nog anders. Die werden alle geciteerd voor de kerkelijke vergaderingen en er werd met hen gehandeld. Die schuld beled, werd hersteld in zijn ambt, anderen werden vervallen van hun dienst verklaard.

Alle ongeduld en overhaasting zij ons vreemd, want we zijn in de kerk des Heren en hebben te leven naar de regels van zijn Woord en naar die, welke we zijn overeengekomen. In de Reformatietijd moesten in sommige ressorten alle predikanten de K.O. ondertekenen om losbandigheid te voorkomen en alles in goede orde te bestellen.

Dat is gereformeerd.

En het andere is dat niet. Het is independentistisch, d.i. zich onafhankelijk stellen van de gemeenschap der andere kerken.

De kerk is niet volmaakt, ook in haar kerkverbandelijk leven niet. Het blijft een worsteling om recht te handelen, te oordelen en te beslissen. We weten dat van tevoren. En we hebben altijd en overal te streven naar reformatie. Ecclesia semper reformande, de kerk moet altijd gereformeerd worden.

En dat is een moeizame worsteling, die geduld vraagt.

Ik denk hier aan wat de Wittenberg gebeurde toen Luther op de Wartburg was "ondergedoken", omdat hij vogelvrij verklaard was. Prof. Kooiman vertelt daar op levendige wijze van in zijn mooie boekje: Luther - zijn weg en werk.¹⁾

Tijdens Luthers afwezigheid kwamen de radicalisten op de voorgrond, o.a. de vurige Karlstadt. Ze wilden de reformatie met kracht doorvoeren. Karlstadt ging niet alleen zelf trouwen, maar eiste nu ook dat alle priesters dat zouden doen, ook al hadden zij gewetensbezwaren, omdat hun zo lang geleerd was, dat zij niet trouwen mochten.

Hij voerde de avondmaalsbediening onder beide gestalten in en dwong de mensen uit de beker te drinken, hoewel zij opgevoed waren in de leer, dat alleen de priesters de beker aan de lippen mochten zetten.

Vanzelfsprekend ontstond er grote onrust in Wittenberg, die nog verergerd werd toen de "reformatoren" uit Zwickau, Nicolaas Storch en Marcus Stübner daar aankwamen. Zij trachtten daar het communisme in te voeren.

Op 6 maart 1522 keert Luther dan onverwacht naar Wittenberg terug, geen gevaren voor zijn persoon achtend.

En hij gaat preken.

"De zaak der hervorming was wel goed op zichzelf", aldus Luther, "maar men had te haastig gehandeld. Er was niet gerekend met de zwakke broeders, die nog toegebracht moesten worden. Met geweld wilde hij niemand dwingen, want het geloof moest zonder dwang worden aangenomen."²⁾

Vanaf de kansel roept Luther: "Blijf toch weg van het sacrament tot ge een nieuw mens geworden zijt. Laat u niet tot God drijven door de wetten van de paus, maar even-

min door de drift van de grote hoop. Ach God, wat zijn we nog ver van Jeruzalem. We zijn nauwelijks begonnen uit Babylon op te breken en we doen al of we in Jeruzalem wonen."³⁾

Daar hebt u de onvolkomen kerk, waarin geduld moet worden betracht.

De weg van reformatie is een moeizame en lange worsteling.

Maar wie haar strijdt in afhankelijkheid

van de Here en naar de regels van Gods huis, mag zegen verwachten.

¹⁾ Uitgave van W. ten Have N.V. Het straks volgende citaat, dat ook naar deze noot verwijst is uit de vijfde druk, pag. 83.

²⁾ Zie Geschiedenis der kerk, 2e deel, uitgave van J. H. Kok N.V., Kampen, het artikel van dr. G. P. van Itterzon over de Reformatie, pag. 155.

Intrekking kan niet van één kant komen

Er wordt van verschillende kanten aangedrongen op intrekking, op terugnemen, van de bekende "open brief". Met "verschillende kanten" bedoel ik niet de beide kanten die in de discussies rond deze zaak als het ware als fronten tegenover elkaar zijn waar te nemen. Merkwaardig is dat, zó gezien, de roep om terugnemen van de O.B. maar van één kant komt, van de kant dergenen die vrede zoeken en daar iets voor over hebben. Zij hopen dat terugnemen van de O.B. de spanning zal verminderen en de kans dat we elkaar vinden zal doen toenemen. Zij hopen met name dat misverstanden zullen verdwijnen die blijken uit interpretaties van passages uit de O.B. vanwege de bestrijders, die door de schrijvers er van unaniem als niet strokende met hun bedoelingen (zullen) worden verworpen.

Die roep om intrekking komt dus niet van degenen die de open brief verwerpelijk achten om zijn inhoud, maar veeleer van zulken die de inhoud van die brief wel voor hun rekening zouden durven te nemen. Een laatste mij onder ogen gekomen dergelijke roep om intrekking lees ik in Opbouw van 1 september jl., en wel in een op blz. 166 geplaatste repliek van br. J. Werkman te Kampen op een reactie van ds. Amelink op een eerder door hem ingezonden bijdrage.

Ter illustratie dat ook in het verleden in de geschiedenis der kerk het terugnemen van een document dat men op zichzelf niet verwerpelijk vond wel eens met goede vrucht, althans goed gevolg heeft plaatsgevonden, wijst hij op het terugnemen van het reglement van 1869 door de afgescheidenen, waardoor een struikelblok werd weggenomen op de weg naar de vereniging met de dolerenden, die in 1892 een feit werd.

Nu is het argumenteren met voorbeelden — en daarop is men bij het illustreren met voorbeelden toch eigenlijk uit? — altijd een riskante zaak. Als situaties, feiten en omstandigheden niet vergelijkbaar zijn haalt het ook niets uit. Zo is het met het argument, met de illustratie van br. Werkman. In de jaren vóór 1892 was er onderling vertrouwen en een oprecht begeren van beide kanten om elkaar te vinden. Voorts sloot de bereidheid der afgescheidenen om het reglement van 1869 in te trekken de bereidheid in om het te wagen zonder zulk een basis voor presentatie bij de overheid, wat later bleek geen gevaarlijk waagstuk te zijn. Men had het tevoren slechts om praktische redenen nuttig geacht, maar het nimmer een principiële plicht geoordeeld om het vast te stellen.

☆☆☆

Laten we echter niet vergeten hoe de open brief geboren is, zeker niet ontijdig, in de zin van: te vroeg. Er was na een schorsings- en afzettingsprocedure die spótte met de meest elementaire beginselen en bepalingen van het gereformeerde kerkrecht, en na een uiterst geduldig appél van ds. A. van der Ziel en van anderen, waarbij, naar het voorbeeld van 1943-44 steeds gevraagd werd om aanwijzing van de openbare grove zonde, die deze predikant naar artt. 79 en 80 D.K.O. schorsings- en afzettingswaardig maakte, tenslotte door de generale synode van Rotterdam-Delfsha-

ven met 14 tegen 13 stemmen een uitspraak gedaan waarin die vraag geenszins werd beantwoord, maar zonder aanwijzing van die zonde werd beslist dat die schorsings- en afzettingswaardigheid bestond, wat moest inhouden dat de man iets had gedaan dat hem voor de wereld eerloos maakte en dat een gemeen lidmaat de afsnijding waardig zou maken. Met 14 tegen 13 stemmen. En toen pas, na jarenlang geduld, nadat die synode-uitspraak in een afzetting van ds. Van der Ziel was gehonoreerd, had één aantal leden van zijn gemeente, geheel naar het voorbeeld van de jaren 1944-1945 gezegd dat de synode ze nog meer kon vertellen. Ze hadden zich als dolerende gemeente rond ds. Van der Ziel geschaard, dolerende, klagende over de

Prof. Mr. H. D. van Wijk

breuk, zonder er aan te denken de vergadering dergenen die hen tegenstonden valse kerk te noemen, zoals tegenwoordig geschiedt, bijvoorbeeld in Amstelveen niet tegenover schorsers en afzetters, maar tegenover kerkeraden en gemeenten die men op gezag van niemand meer dan Kamphuis in de steek liet.

En toen had die nieuw georganiseerde gemeente rond ds. Van der Ziel, die Tehuisgemeente, zich bewust van het kerkverband, zich gemeld bij alle zusterkerken, haar situatie uiteengezet, en gevraagd om begrip, praktische hulp en voorbede.

Daarop nu verscheen de **open brief**, gericht aan de Tehuisgemeente, niet als een formeel antwoord op haar brief die aan de zusterkerken was gericht, maar geschreven door vijftientwintig predikanten en anderen materieel wel als een antwoord op haar appél op het broederhart. Zij begonnen na gereleveerd te hebben dat de kerkeraad van Groningen-Zuid een maand na de brief van de Tehuisgemeente alle kerken voor de "schismatieke actie" van deze gemeente gewaarschuwd had en haar op het hart gebonden had deze gemeente niet met praktische hulp en zeker niet met voorbede te omringen met de volgende **moedige verklaring**: "Onze kerken werden aldus voor een keuze geplaatst: U wel of geen hulp bieden; wel of niet voor U bidden. Wij hebben onze keuze gemaakt. Wij willen U in broederlijke gemeenschap bijstand bieden en U in onze gebeden gedenken. En wij willen daarvan in deze Open Brief publiek rekenschap geven, omdat Uw zaak zelve een publieke zaak is."

☆☆☆

Wie kan in ernst geloven dat "intrekking" van de O.B. met behoud van de daarin neergelegde overtuiging in de heden bestaande sfeer ontspanning kan brengen? De sfeer

waarin destijds het reglement van 1869 werd weggedaan is er vandaag niet; laten we de Here bidden om door Zijn Geest zulk een sfeer onder ons weer te scheppen; pas als het oud vertrouwen er weer is zal over intrekking van de O.B. te denken zijn, maar dan zal het niet meer nodig zijn. Het is overigens niet zo, dat de O.B. een struikelblok is zonder positieve betekenis; het was een antwoord op een noodkreet uit het broederhart in Groningen. Intrekking zou betekenen dat de Tehuis-gemeente wederom in hoogstens haar hemd kwam te staan, voorzover het van mensen afhing.

Zou intrekking tot gevolg hebben dat één de schrijvers toegedichte kwalijke bedoeling hun niet meer zou worden nagehouden? Ik kan de gedachte slechts naïef achten als ik er kennis van neem uit welke geest van onwelwillendheid de brief gelezen en geïnterpreteerd wordt. Hoe weinig bereidheid er is om voor een andere interpretatie dan die van Kamphuis ook maar enige mogelijkheid te zien. Ik zelf ervoer dat in een gesprek met een predikant; en toen ik veronderstelde dat hij toch ten minste veel te zwaar gesproken zou achten wat van ds. Lok in de O.B. geciteerd wordt "Wil de zaak van Jezus Christus nog een toekomst hebben in ons land, dan zullen degenen die bij deze zaak betrokken zijn, elkander vóór alles hebben te vinden in de benoeming en waardering van dat wat in 1944 in Nederland is geschied binnen de Gereformeerde Kerken", toen was de reactie dat ik dat niet zo moest verstaan als ik deed. Ik vraag mij in gemoede af hoe dát nu op meer dan één wijze verstaan kan worden.

Men wil het één alleen maar zo interpreteren dat het goed is, en het andere alleen maar zo dat het verkeerd is. Zolang die geest niet verandert kun je intrekken naar hartelust, met verloochening van de broeders in Groningen, het zal geen zier helpen. Trouwens, het hart dat dát zou lusten, waarop zou dat uit zijn?

Er zal van de andere kant héél wat ingetrokken, teruggenomen moeten worden eer we kunnen geloven dat er een basis is waarop terugneming van ook iets van onze kant mogelijk heilzaam zal kunnen werken. Bijvoorbeeld zo'n zinnetje als van ds. Lok zal moeten worden teruggenomen als ál te zot; dat hoeft niet formeel, maar men zal moeten inzien dat het toch te gek is om los te lopen te menen dat het van de eensgezindheid in de benoeming en waardering van 1944 zal afhangen of de zaak van Jezus Christus in ons land nog toekomst zal hebben. Als ik zo iets lees of hoor ben ik geneigd te denken: Die in de hemel woont zal lachen. Men verliest zo toch alle proporties uit het oog. We zijn er trouwens al jaren lang sterk in om forse taal te spreken met de gedachte: "God wil het". We hebben vandaag gemakkelijk praten, en dus doen we het. 450 jaar geleden was het anders, toen sprak men, tegen de achtergrond van de brandstapel, niet zo vlot, maar wát men als belijdenis naar Gods Woord handhaafde had dan ook veel grotere kans (ik spreek nóg voorzichtig!) met dat Woord te stoken en daardoor geëist te worden. Vele krasse woorden van vandaag zouden uiterlijk aan de voet van de brandstapel herroepen worden. Ze moeten éérder herroepen worden, ja ongesproken blijven, in plaats dat men verlangt dat ieder ze naspreekt, met kerkelijke sancties vooral tegen dominees die het niet doen.

☆☆☆

Hier zit ook een bron van zorg omtrent de ernst van het leven in de kerk; men zegt te strijden vooral voor de handhaving van de belijdenis omtrent de kerk, en ondertussen breekt men haar eenheid uiterst lichtvaardig. In 1944 hebben we van de uitwerpende kerken gezegd: op hun standpunt omtrent de kerk is begrijpelijk dat ze zeggen: als je 't met ons niet eens kunt zijn, ga dan elders of begin voor je zelf, maar dat standpunt is dan ook verkeerd. Tragisch is dat het nu in onze kerken op dezelfde wijze gaat; men forceert breuken op het lichtst, terwijl men, als men de belijdenis omtrent de kerk ernstig nam, met artikel 27 N.G.B. voor ogen, in woord en daad moest besteven dat de samenleving, ten koste van misschien héél veel moeite, gehandhaafd moet worden behalve met degenen van wie men niet kán aannemen dat het ware Christ-gelovigen zijn, die al hun zalig-

heid verwachten in Jezus Christus, die gewassen zijn door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest. Als men eens ging beseffen dat de belijdenis dit woord over de kerk voorop stelt, dan zou men misschien ook artikel 28 N.G.B. eens wat beter gaan verstaan.

Ik wil maar zeggen: er moet héél wat teruggenomen worden, heel wat woorden en heel wat daden, maar daar is de open brief niet bij, althans voorlopig nog lang niet. De schrijvers van de open brief en zij die met hen eens geestes zijn hebben te lang gezweven, uit overmaat van geduld en van begeren de vrede te bewaren. Kamphuis c.s. hebben die overmaat zeker niet, wel vele andere overmaten. Een van de ellenden uit de jaren vóór 1944 school in de overwegende invloed van de pre-adviserende leden der synodes (hoogleraren). Kamphuis is het levende bewijs dát die ellende onder ons, ter synode en daarbuiten, weer heerst. Bijvoorbeeld heeft hij de synode van Amersfoort 1967 die ds. Schoep wegzond gewoon geringeloorde. Ik vraag me trouwens af waar die beruchte instructie van de P.S. van Drenthe eigenlijk geboren is, en waar ze verwekt is. Ik vraag me ook af hoeveel afgevaardigden ter synode de open brief tevoren kenden en ik vraag niet, maar wéét dat over een besluitvorming als in april 1967 te Amersfoort, wanneer zo iets in een organisatie volgens 't wereldlijke recht zou geschieden, door geen jurist één goed woord gesproken zou kunnen worden. Misschien zegt men: dáár gelden ook andere normen!!!

☆☆☆

Misschien zegt een lezer zo langzamerhand: je schijnt iets tegen Kamphuis te hebben.

Dat heeft hij dan goed begrepen. Ik houd niet van scheurmakers, en collega Kamphuis is een scheurmaker van formaat. Ik heb het recht lief, zelfs het kerkrecht, en collega Kamphuis verkracht het gereformeerde kerkrecht zeer intensief, tot het ontwikkelen en doceren waarvan hij juist geroepen is. Waarschijnlijk acht hij zich verkrachtigsvrij op grond van de regel "salus ecclesiae suprema lex" (het heil der kerk gaat boven al) die ook in de jaren '40 opgeld deed; daar had je Greijdanus over moeten horen! Ik heb bovenal het Huis des Heren lief, en collega Kamphuis schijnt van het Huis des Heren een kamp-huisje te maken. Ik heb deernis met de studenten die aan zijn voeten zullen zitten; hij wil ze trouwens niet hebben uit gemeenten met (met een attest van) een kerkeraad die de open brief niet zo héél erg vindt, wát ook de kerkelijke vergaderingen daarover zullen oordelen; Kamphusio locuto, causa finita, als hij zijn zin krijgt. Ik heb deernis met eenvoudige kerkleden die hem vooral op het "vreemde" gebied van het kerkrecht niet kunnen narekenen. Ik heb deernis met de kerken, waarvan weer velen vervreemd zullen worden, vooral jongeren, door het klein provinciale gedoe dat gericht is met name tegen predikanten en anderen die oog hebben voor de problemen die in waarheid nu en in de nabije toekomst op de kerk en vooral op haar jeugd af zullen komen, en die licht over die problemen zoeken bij de geopende bijbel, en niet in het woestijnzand waar ze de kop in steken.

Inderdaad, ik heb nogal iets tegen Kamphuis c.s. die, onder de schijn van de kerk te bouwen, hollenderwijs op weg zijn naar de grens tussen kerk en secte, sectewaarts. Moge God de Here ze nog stuiten in hun loop.

Twee brieven

Het volgende schrijven werd d.d. 5 sept. j.l. verzonden aan de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Amersfoort.

Weleerwaarde en eerwaarde heren en broeders,

Diep verontrust over de gang van zaken in ons kerkelijk leven, die indien de Here het niet verhoedt gaat leiden tot een breuk over vrijwel heel de linie, gevoelen wij ons gedrongen het volgende aan U voor te leggen:

Wij zijn van oordeel, dat zulk een breuk niet verantwoord is.

Volgens onze belijdenis is de kerk niet een vereniging van gelijgezinden; maar de vergadering van de ware Christgelovigen, die al hun zaligheid verwachten van Jezus Christus en gewassen zijn door Zijn bloed, geheiligd en verzegeld door de Heilige Geest.

Deze voor het kerkelijk samenleven zo centrale geloofswaarheid mag door ons nimmer uit het oog worden verloren in allerlei discussies en botsingen der opinies. Want dan is in al onze ijver voor de kerk de kerk zelf metterdaad uit het gezicht verdwenen.

Wij willen er in dit verband op wijzen, dat wij allen in de kerk uitsluitend aan Gods Woord en de daarop gegronde belijdenis gebonden zijn.

Er wordt onder ons veel gesproken over de koers, die de gereformeerde kerken hebben te gaan en over haar gereformeerde karakter. In de belijdenis der kerk komt haar karakter tot uitdrukking en in haar wordt de weg beleden die de kerk heeft te gaan, zulks vanuit het Woord van God. Al of niet afwijking van Gods Wóórd en de belijdenis is daarom beslissend voor de beoordeling van elkaar en dient dat voor ons te blijven. Indien daarvoor in de plaats wordt gesteld als niet-nader-bepaalde maatstaf de „koers der kerken” en het „gereformeerde karakter ervan”, dan wordt het kerkelijke leven prijsgegeven aan persoonlijke-en groeps-willekeur.

In dit verband willen we iets opmerken over hetgeen zich rondom de zgn. Open Brief afspeelt. Uw uitspraken met betrekking tot de Open Brief dienen niet in de plaats van de be-

lijdenis der kerk gehanteerd te worden als norm voor handhaving in het ambt of voor toelating op de weg naar het ambt.

De besluiten dienaangaande van de Senaat onzer Theologische Hogeschool en van de deputaten-curatoren tasten o.i. ook op bedenkelijke wijze de bevoegdheid der kerkeraden aan, die een attest hebben afgegeven.

Hoe men verder ook oordeelt over de Open Brief, wij voor ons verklaren, dat wij noch de ondertekening ervan noch de weigering om hem te veroordelen als schibboleth voor onze kerkelijke samenleving kunnen aanvaarden.

In onze kerkelijke samenleving is de kerkenordering erkend en aanvaard als regel van handelen, ook wanneer ergens moeiten zijn ontstaan. Zich houden ook aan dit accoord is een zaak van trouw.

Het verontrust ons zeer, dat dit accoord de laatste jaren steeds meer geschonden wordt. De schorsing van een predikant door zijn kerkeraad, zonder dat deze een voorgaand instemmend oordeel had verkregen van de raad der naastgelegen gemeente, is daar een voorbeeld van. De snel in aantal toenemende zgn. doleanties zijn er een tweede voorbeeld van. Als grond hiervoor is meermalen aangevoerd, dat ambtelijke samenwerking niet meer mogelijk is. Echter, de door ons aanvaarde accoorden zijn de enige norm voor de ambtelijke samenwerking en het samenleven in de gemeente. De ambtsdragers zijn gehouden samen te werken en elkanders ambtsdienst volledig te erkennen, tenzij deugdelijke bewijzen van afwijking van de Heilige Schrift en van de belijdenis zijn aangevoerd en de kerkelijke weg volledig is afgelegd.

Een ernstig feit is, dat de hoogleraar in het kerkrecht met volkomen vanonachtzaming van het zo juist genoemde, openlijk tot dergelijke doleanties aanspoort door de kerkleden achter de door hem ontrouw geachte kerkeraden vandaan te roepen. Op deze wijze wordt principieel en metterdaad ons kerkelijk samenleven tot ontbinding gebracht.

Het gaat ons om de kerk van onze Here Jezus Christus.

Veel kerkleden zien de rechte weg niet meer en vragen zich verbijsterd af: Voor wie moet ik kiezen? Het is mede hun nood, die ons tot spreken drong. Daarom ook hebben wij ons tot U gewend.

Wij moeten niet kiezen voor mensen of partijen. De Here gaf ons de vrijmaking om weer kerkelijk te leven naar de normen die we hebben in Zijn Woord en de daaruit geputte accoorden van kerkelijk samenleven, in geloof, ootmoed en vertrouwen; onderling eensgezind, niet zinnende op hoge dingen, maar ons voegend in het eenvoudige, Rom. 12 : 16, zulks in hartelijke liefde tot elkaar, 1 Joh. 3 : 11 en 18, ook waar het nodig is elkaar in alle wijsheid lerend en terechtwijzend, Col. 3 : 16.

Op grond van het bovenstaande stellen wij nadrukkelijk, dat het Uw vergadering niet toekomt enige uitspraak te doen over scheuringen in plaatselijke gemeenten, waarover langs de goede kerkelijke weg geen oordeel door de mindere kerkelijke vergaderingen is gegeven.

Wij verzoeken U af te keuren het besluit van de deputaten-curatoren d.d. 16 augustus 1967 inzake de aanvaarding van attesten aangaande belijdenis en wandel bij de toelating en examens van studenten aan de Theologische Hogeschool. En voorts overeenkomstig het bovenstaande te handelen bij de hiervoor in aanmerking komende nog te nemen besluiten.

Met heilbede en broedergroet,

w.g. C. G. Bos, Zwolle
A. van Dalen, 's Hertogenbosch
G. Janssen, Amsterdam
F. Mul, Hoogkerk
Jac. van Nieuwkoop, Scheveningen
Z. G. van Oene, Zwolle
H. van Tongeren, Maassluis
P. Veldstra, Leerdam
J. Verkade, Groningen
J. J. Verleur, Lisse
W. Vis, Leerdam
P. C. van Wijk, Zaltbommel

Zwolle, 6 september 1967.

De Kerkeraad van de Geref. Kerk van Maassluis zond de volgende brief aan de Gen. Synode van Amersfoort:

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

De Raad van de Gereformeerde Kerk te Maassluis wendt zich hierbij tot uw vergadering met een dringend verzoek.

Formeel genomen zoudt u misschien dit ons schrijven, als na de sluitingsdatum ingekomen, direct terzijde kunnen leggen. Maar broeders, wilt er toch kennis van nemen vanwege het grote belang der zaak waarop wij doelen.

Wanneer wij afgaan op de gepubliceerde verslagen van de Curatoren-vergaderingen van 16, 21 en 25 aug. j.l. krijgt uw vergadering nog van doen met de aldaar genomen besluiten. In het verslag van de vergadering van 16 aug. lezen we:

"De Senaat constateert dat op onderscheiden plaatsen momenteel twee kerkeraads-colleges elkaar het vertonen van de Gereformeerde Kerk ter plaatse betwisten".

"De Senaat is voor zich ... van oordeel dat hij, ... attesten van colleges als bovenbedoeld, indien van hen bekend is dat zij van oordeel zijn dat de "Open Brief" geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft, momenteel slechts mag doen gelden als goed getuigenis van belijdenis en wandel, nadat eerst een onderzoek van geattesteerde inzake zijn belijdenis heeft plaatsgevonden."

In hetzelfde verslag: "De deputaten-curatoren stemmen met de door de senaat gevormde oordelen in."

Met deze zaken krijgt uw vergadering, blijkens het curatoren-verslag van 25 aug. j.l. te maken.

Art. 5: "Deputaten-curatoren besluiten zich met een schrijven over de situatie aan de Theologische Hogeschool te wenden tot de generale synode te Amersfoort-West."

Broeders, wanneer dit discriminatie-besluit inzake studenten-attesten doorgaat, betekent dit, dat de teerling geworpen is aan onze Theologische Hogeschool maar ook in ons gehele kerkverband. Wanneer uw vergadering dit besluit mocht goedkeuren ziet het college van hoogleraren, al-

thans de meerderheid ervan, zich het recht geven, als keurmeesters op te treden over kerkeraden!

Immers, de professoren zullen dan mogen uitmaken, welk kerkeraads-getuigenis, meegegeven in officiële attesten aan studenten, betrouwbaar is en welk kerkeraadsgetuigenis dat niet is. Dat laatste is voor het college van professoren het geval, blijkens het officiële Kort Verslag, wanneer van een kerkeraad "bekend is" dat hij "van oordeel" is, "dat de 'Open Brief' geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft".

In dat geval zal het professoren-college een student mogen weigeren. De man mag geen predikant worden.

Bij dit professoren-besluit, door curatoren bekrachtigd, bieden wij uw vergadering de volgende notities aan, waaruit u moge duidelijk zijn, waarom wij deze beslissing een ramp achten voor ons kerkelijk leven en waarom wij u met aandrang verzoeken, hier uw 'neen' te laten horen.

1e. Wanneer kan terecht worden gesteld, dat van een kerkeraad "bekend is" dat hij van oordeel is "dat de 'Open Brief' geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft"? Houdt dit in dat men op geruchten mag afgaan? Welke informatiebron wordt hierbij gebruikt?

Is het naar christelijke leefregel, in zulke gewichtige en verstrekkende beoordelingen van elkander, enige andere bron te gebruiken dan het authentieke eigen getuigenis van de betreffende kerkeraad?

Wij lezen hiervan niets in het officiële besluit. Dat achten wij een ernstige leemte. In deze zaak van uiterst gewicht, immers de beoordeling van elkander, ware omschrijving van de door de senaat te volgen gedragslijn op zijn informatiepaden noodzakelijk geweest.

2e. Onze volgende bedenking is, dat in dit senaatsbesluit tweeërlei weegsteen gehanteerd wordt, hetgeen den HEERE een gruwel is. Spreuken 20 : 10.

Immers: alleen die studenten worden aan een speciaal onderzoek onderworpen, die afkomstig zijn uit een plaats waar (vgl. Kort Verslag 16 aug.) "momenteel twee kerkeraadscolleges elkaar "het vertonen van de Geref. Kerk ter plaatse betwisten".

Over niet gescheurde Kerken wordt in het besluit niet gesproken. Maar — ook van zo'n niet-gescheurde Kerk zou, naar de vage bewoordingen van het besluit, wel eens aan de professoren "bekend" kunnen zijn dat de 'Open Brief' den kerkeraad aldaar "geen gewichtige oorzaken van nadenken geeft". . . .

Een student uit die Gemeente afkomstig gaat echter vrij-uit! Hij wordt niet aan genoemde test onderworpen. Want het besluit zegt, dat zulks alleen geschiedt met studenten uit een gescheurde kerk!

Dat is tweeërlei weegsteen en tweeërlei maat! Den HEERE een gruwel.

En wanneer de bedoeling van het besluit mocht zijn, dat hier toch feitelijk ook van niet-gescheurde gemeenten sprake wil zijn, dan, broeders, moge deze ernstige leemte in de redactie van een zo ontzaglijk gewichtig besluit u te sterker attenderen op het bedenkelijk improvisatiekarakter, waarvan deze beslissing de duidelijke sporen draagt.

3e. Er is nog een derde bedenking, die wij tegen het senaatsbesluit willen inbrengen. Duidelijk is uit het besluit, dat door de senaat gewantwoord worden:

"attesten van colleges . . . indien van hen "bekend is dat zij van oordeel zijn dat de "Open Brief" geen gewichtige oorzaken van "nadenken geeft". . . ."

Wat betekent dat laatste?

Stel er is een kerkeraad die van de 'Open Brief' als zodanig wel vindt dat die 'gewichtige oorzaken van nadenken geeft', maar die het ten enenmale ontoelaatbaar acht, nu zonder meer alle ondertekenaars ervan over een kam te scheren.

Stel die kerkeraad krijgt te maken met deze dingen, omdat de predikant van een zusterkerk in de classis de 'Open Brief' ondertekend heeft en er bezwaarschriften zijn gekomen bij de classisvergadering, waarin de predikant om die ondertekening wordt beschuldigd van afwijking van Schrift en belijdenis.

Gelukkig denkt de classis er niet aan, een uitspraak te gaan doen over "De Open Brief" als zodanig, maar zij brengt in rekening wat de predikant met zijn ondertekening naar zijn eigen getuigenis tot uitdrukking heeft gebracht. Dit naar de rechtvaardige regel, in Joh. 7 : 51 genoemd:

"Veroordeelt onze wet dan een mens, tenzij "men zich eerst van hem op de hoogte gesteld

"heeft en kennis genomen van wat hij doet?"

Na deugdelijk onderzoek spreekt de classis der predikant vrij van het hem ten laste gelegde: afwijking van het Woord van God en van de belijdenis der Kerk.

Naar het oordeel der classis is dat niet een uitspraak over de 'Open Brief' als zodanig, maar een uitspraak over een zware beschuldiging aan het adres van een ondertekenaar.

Uit een classis-kerk die het genoemde classisbesluit ratificeert meldt zich nu een student in Kampen. Bij welke rubriek zouden de professoren hem, of neen; zijn kerkeraad, nu moeten indelen.

Om dat rechtvaardig, op een voor den HEERE bestaande wijze te kunnen doen zou de senaat het hele classisbesluit moeten narekenen en toetsen op de voor hem beslissende vraag: komt nu in dit besluit ook uit, dat naar het oordeel van de classis de 'Open Brief' gewichtige oorzaken van nadenken geeft of niet. . . .?

Op geruchten of zelfs op perscommuniqué's van kerkeraden zal de senaat daarbij niet mogen afgaan; hij zal het besluit moeten bestuderen!

En zo komt er wel werk aan de winkel voor het college van hoogleraren!

Of.. moet het allemaal een beetje oppervlakkiger gebeuren — en is het de bedoeling in deze zaak op wat losse geruchten af te gaan. . . .?

En worden die het criterium voor een doorgaande kerkscheuring en voor de haastige afbraak van zoveel goeds en schoons dat in twintig jaren onder 's HEEREN gunst mocht worden gebouwd?

Er zou meer te noemen zijn.

Stel een kerkeraad kan zich wel als gereformeerd legitimeren tegenover de senaat; het is een kerkeraad die de 'Open Brief'-ondertekenaars censurabel acht. Maar — die kerkeraad acht het niet tot zijn opdracht te behoren, een naar Kampen vertrekkende student te onderwerpen aan een 'Open Brief'-bloedproef.

Want — aldus die kerkeraad — dan zouden wij eerlijkheidshalve heel de Gemeente aan die proef moeten onderwerpen, b.v. voor wij weer samen ten avondmaal gaan.

En dat doen wij niet.

Intussen kan die student wel een (geestelijke) bacillendrager zijn.

In elk geval is hij er een bewijs van, dat het quarantaine-systeem van de senaat niet klopt.

Broeders, deze hantering van de 'Open Brief' als het grote schibboleth voor ons leven, breekt het kerkelijk samengaan kapot! Wij hebben ons vrijgemaakt, omdat in de 40-er jaren een 4e Formulier bindend werd opgelegd. Hetzelfde bedreigt ons nu. Wij zien opnieuw de haast, waarmee naar een scheur wordt gedreven.

Wij zijn verontrust over hetgeen genoemd wordt in art. 4 van het Kort Verslag van 16 aug. '67. Uit een synodeverslag bleek ons, dat door den president-curator openlijk de namen van de hoogleraren Jager en Veenhof werden genoemd als in feite confessioneel verdacht. Wij hebben te vrezen dat "het nog zelf in behandeling nemen" door het huidige college van curatoren van een vertrouwelijk schrijven uwer vergadering wijst op de haast, waarmee de meerderheid van curatoren en hoogleraren het 'Open Brief'-schibboleth ingang willen doen vinden.

U zult dezer dagen te handelen krijgen over een schrijven van Curatoren 'over de situatie aan de Theol. Hogeschool' (Kort V. 25 aug. '67, art. 5).

Broeders, wij vragen u met klem: wilt toch letten op uw door het agendum beperkte taak. Laat niet 1936 een herhaling krijgen. Toen heeft ook een synode eigenmachtig zonder dat uit de Kerken op wettige wijze een aanklacht ter tafel kwam, een zaak aan haar agendum toegevoegd, waarbij de confessionele trouw van hoogleraren van meet af disputabel was gesteld. Gaat toch deze weg niet op, broeders van de synode!

Wij zijn ons ervan bewust, dat de taak van deze synode een bijzonder zware is. Naar den mens gesproken zal de eenheid van het kerkverband afhangen van de besluiten die uw vergadering in de zaken van de Theologische Hogeschool zal nemen.

Het is onze smeekbede tot den HEERE onzen God, dat Hij Zijn Geest rijkelijk doe wonen in het midden van uw vergadering.

En moge uw arbeid gezegend worden, daarin, dat de scheuring tot staan kome en wij ons samen in den HEERE mogen verblijden.

Met heilbede en broedergroet,
namens de Raad van de Gereformeerde Kerk te Maassluis,

H. van Tongeren, praeses.
G. M. Parre, scriba.